69
Stemming motie Verduurzaming luchtvaart

Aan de orde is **de stemming over een aangehouden motie**, ingediend bij het **tweeminutendebat Verduurzaming luchtvaart**,

te weten:

- de motie-Kröger over onderzoeken hoe "frequent flyer"-programma's kunnen worden verboden (31936, nr. 977).

(Zie vergadering van 7 juli 2022.)

In stemming komt de motie-Kröger (31936, nr. 977).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat de leden van de fracties van de SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, de PvdA, de PvdD, Lid Gündoğan, de ChristenUnie, de SGP en BBB voor deze motie hebben gestemd en de leden van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de stemmingen. Ik dank de minister voor haar aanwezigheid hier.

Ik zal proberen om het kort en bondig te doen. Het is wel een iets serieuzere toespraak dan vorig jaar. U snapt dat daar ook wel aanleiding toe is. Even wat verwachtingenmanagement! En dat leidt alweer tot een lach, dus ... Mijn eerste grap is gelukt, zeg maar.

Collega's, hiermee komen we aan het einde van een veelbewogen jaar. Het is de hoogste tijd om even rust en afstand te nemen van de politiek. Maar voor we dat doen, wil ik kort met u terugblikken.

2022 was een jaar van grote gebeurtenissen en grote emoties. Een jaar van oorlog in Europa. De moedige woorden waarmee president Zelensky ons op 31 maart toesprak, echoën nog na. Zijn boodschap was luid en duidelijk: vergeet ons niet. Ik citeer: "Voor sommigen wordt het al routine die je geen aandacht meer geeft. De aandacht en de emoties van mensen blijven niet lang op hetzelfde gefocust. Als de situatie niet ten goede keert, gaan de mensen zich op iets anders richten." Maar dat we Oekraïne niet vergeten zijn, blijkt uit de vele debatten die we erover hebben gevoerd.

Met die brute oorlog op de achtergrond voelden we ook grote zorgen en emoties in eigen land. Over stijgende prijzen in de winkel, de rijen bij de voedselbank, over de energierekening, maar ook over de toekomst van onze boeren. Letterlijk overal in ons land werd het stikstofdebat gevoerd; op straten en snelwegen, maar helaas soms ook thuis voor de deur bij bewindspersonen en Kamerleden.

De grens tussen vrijheid van meningsuiting en intimidatie was af en toe flinterdun. Natuurlijk mag de maatschappelijke discussie stevig zijn. Maar bedreigingen of intimidaties zijn onacceptabel, omdat ze onze democratie raken. De cijfers spreken voor zich: het aantal meldingen van opruiing en bedreiging van Kamerleden en bewindspersonen is dit jaar meer dan verdubbeld. Met helaas het grootste aandeel van de heer Wilders daarin.

Meerdere collega's in de zaal kunnen hierover meepraten. Sommigen van u haken af van sociale media, omdat het te gortig wordt. Ik denk dan bijvoorbeeld aan mevrouw Van Ginneken, die ontzettend veel bagger over zich heen krijgt. We verliezen daardoor ook het contact en blijven vaker in onze eigen wereld. Dat is zonde, maar ook zo begrijpelijk, uit zelfbescherming.

Helaas weerkaatste de keiharde toon soms ook in deze zaal. En dat wordt gehoord en gevoeld in het land. We hebben dit jaar dan ook moeten spreken over hoe wij hier met elkaar omgaan. Ik ben ook blij dat we daar samen steeds meer aandacht voor hebben. Het is goed om juist nu zelfbewust te zijn en onze eigen grenzen te stellen. Dat is een gezamenlijk proces, waar we als Kamer in groeien. En ikzelf ook. Dat geef ik echt toe. Tegelijkertijd gaat het in 98% van alle debatten goed. Mevrouw Leijten heeft mij dat ook een keer aangegeven. De meerderheid van alle debatten gaat ook gewoon goed en dat wil ik ook uitdrukkelijk gezegd hebben.

Om al die debatten heen verzet u bergen werk: bij het oplossen van problemen in het land, in het luisteren naar zorgen van mensen en aan het maken van serieus beleid voor de toekomst. Nederland vormgeven, met open vizier en gedreven door onze politieke visie op de maatschappij. Dat is wat we doen. En natuurlijk benadrukken we daarbij de verschillen, maar is er ook ontzettend veel samenwerking. De "verwarrende, brutalistische bouwstijl van dit pand", zo schreef Petra de Koning in NRC, maakt die samenwerking overigens niet makkelijk. Maar als er één plek is waar u elkaar feilloos weet te vinden, dan is dat het hoekje naast de personeelsingang. Op die plek gaan politieke tegenstellingen — letterlijk! — in rook op. Ik heb gehoord dat ze nu gaan vapen, vanaf volgend jaar. Daar schoolt een vast clubje samen, van links tot rechts. Ik zal geen namen noemen, maar u weet het denk ik wel. En dat clubje heeft menig amendement of motie nieuw leven ingeblazen.

Ook iets meer op de achtergrond was het werk van maar liefst drie parlementaire enquêtes: Groningen, fraude, corona. Dat deze onderzoeken nodig zijn is natuurlijk niet direct een goed teken, maar het feit dát we het doen, toont de kracht van de parlementaire controle.

Een stuk zichtbaarder is uw luisterende oor in het land. Zo kocht de heer Wilders met de heer Beertema boodschappen voor mensen in financiële problemen en bezochten velen van u boerenbedrijven. Ter Apel werd bezocht en mevrouw Den Haan had contact met mensen met een verborgen handicap. Daaruit is de Sunflower gegroeid, waar de Tweede Kamer nu aan voldoet. Het is eigenlijk te veel om op te noemen, dus ik doe zeker heel veel mensen tekort, maar dit was een kleine selectie. Als ik het helemaal noem, wordt het wel een heel lange toespraak.

Mensen opzoeken en horen wat hen bezighoudt, is heilzaam voor het debat, zelfs als het betekent dat we zélf onderwerp van kritiek zijn. Ook dat hoort bij het wezen van het parlement. Hier in de Kamer horen de zorgen en emoties uit het land een plek te krijgen. En dus mogen de vonken er in het debat soms best vanaf vliegen, zolang het debat zelf maar inhoudelijk blijft. Zoals tussen mevrouw Van der Plas en minister Van der Wal toen het ging over de PAS-melders.

En tussen mevrouw Simons en minister Yeşilgöz over de politie. Tussen mevrouw Maatoug en de heren Van Kent en De Jong. Ik vond dat eerlijk gezegd een heel mooi parlementair moment. Het bracht de BNR-podcast ertoe te zeggen: deze podcast gaat over een ode aan de twijfel. Ik vond dat een mooi parlementair moment en ik ben blij dat de media ook aandacht besteden aan zo'n mooi parlementair moment.

Naast deze vonken werd er gelukkig ook regelmatig gelachen in dit huis. Volgens het radioprogramma De Nieuws BV klonken er dit jaar 82 lachsalvo's in de Kamer. Dat is gemiddeld één keer per vergaderweek. Ik kan dat bijna niet geloven, want volgens mij valt er bijna iedere dag wel iets te lachen. Maar ik laat het aan u om te beoordelen of dat genoeg is.

We sloten het jaar af met de pensioenwet. Dat was qua impact, duur en veelzijdigheid in werkwijze ons grootste onderwerp. Zo werd een oud Kamerinstrument dankzij de heer Omtzigt afgestoft: de artikelsgewijze behandeling. Ik vind dit een mooi voorbeeld van slow politics, waardoor je echt de diepte met elkaar in kan gaan als het gaat over wetgeving. Het intensieve proces rond deze wet leidde vorige week tot een prachtig Twitterdraadje van de heer Kuzu. Ga het allemaal zien! Een mooi, positief voorbeeld van samenwerking in zijn rol als commissievoorzitter. Een lofzang op onder andere de samenwerking in de Kamer. En hij eindigde met de woorden: lang leve de parlementaire democratie. Daar sluit ik mij helemaal bij aan.

Ik wil afsluiten met een serieuze noot, over het cruciale werk achter de schermen. Over de nieuwsjagers en onderzoeksjournalisten die ons met argusogen volgen. Jullie zijn absoluut onmisbaar voor het parlementaire werk, hoe vervelend dat doorvragen en ook dat rondhangen soms ook voor ons is. Maar ik denk nu vooral aan de Kamerorganisatie, die ons werk iedere dag mogelijk maakt. Zonder jullie staat het parlement en onze democratie stil. De laatste maanden zijn jullie niet in de koude kleren gaan zitten. Het debat ging ook over jullie. Helaas, zeg ik met een uitroepteken.

Ik dank al mijn collega's uit het Presidium, voor wie het ook geen makkelijke periode geweest is. Ik dank trouwens in het bijzonder mevrouw Kamminga en de heer Bosma, die de afgelopen periode heel veel plenaire debatten hebben voorgezeten. Het was een genoegen om u in actie te zien en het is fijn dat we dit met elkaar doen.

Terugkomend op het vorige onderwerp. Ik hoop uit de grond van mijn hart dat we hier als hele Tweede Kamer sterker uit komen. Dat zal zeker niet liggen aan de inzet van alle toegewijde mensen achter de schermen. Want ook toen het moeilijk was, hielden jullie de tent draaiende. Daarom wil ik álle collega's van de Kamerorganisatie hier heel hartelijk bedanken voor hun enorme, enorme inzet dit jaar.

(Geroffel op de bankjes)

De **voorzitter**:
Tot slot. Nu is het eerst tijd voor een rustig reces. Ik wens u veel ontspanning met gezin, familie en vrienden. En ik zie u graag weer in het nieuwe jaar, vol energie en gezondheid. Het ga u goed!